

L'accentuació

1. Casos especials

a. Adverbis acabats en *-ment*

Aquests adverbis es formen a partir de la forma femenina de l'adjectiu i conserven l'accent gràfic del mot a partir del qual s'han format.

- *contrària* → *contràriament*
- *ràpida* → *ràpidament*

b. Els mots compostos amb guionet

Els mots compostos catalans a partir de dos elements catalans porten guionet si el primer element té accent gràfic.

- *mà-llarg*
- *pèl-roig*
- *pèl-ras*

c. Estrangerismes no adaptats

Hi ha algunes paraules i locucions d'altres llengües incorporades al català que mantenen la grafia de la llengua originària i, per tant, resten al marge de les regles generals d'accentuació.

- *fondue*
- *per capita*
- *sui generis*

2. Accentuació de la *-e*

a. En els mots aguts

En la majoria, la *-e* és oberta: *cafè, francès, comitè, alè, depèn, desprèn...*

Cal recordar els casos en què la *-e* és tancada:

- Formes de futur, passat simple i imperfet de subjuntiu: *cantaré, tingué, volgués...*
- Present d'indicatiu i imperatiu dels verbs composts de **tenir venir**: *convé, mantén...*
- 3a p. singular del present d'indicatiu del verb **encendre** i els verbs acabats en **-tendre**: *encén, entén, pretén...*
- Mots com ara: *abonaré, aiguavés, amén, clixé, consumé, demás, després* (adverbi), *inrevés, només, pagaré, passapuré, peroné, puré, quinqué, revés, vaivé, ximpanzé...*
- Compostos de **bé**: *també, gairebé, malbé...*
- Els noms i adjectius que fan els plurals en **-essos**: *accés, congrés, ingrés, procés...* (excepte: *xerès, interès, espès, obès, etc.*)

b. En els mots plans i esdrúixols

En la majoria, la –e és oberta: *dèbil, comèdia, èxit, mèrit, cèntim, elèctric, tècnic, cèlebre, molèstia, matèria...*

Cal recordar els casos següents en què la –e és tancada:

- Els infinitius: *témer, prémer, esprémer, créixer, néixer, péixer, renéixer, ésser.*
- L'imperfet d'indicatiu del verb **ésser**: *érem, éreu...*
- El passat simple i l'imperfet de subjuntiu: *diguérem, cantéssim, cantéssiu...*
- Els mots: *església, créixens, déntol, préstec, préssec, feréstec, cérvol...*

3. Accentuació de la –o

a. En els mots aguts

En la majoria, la –o és tancada: *botó, cançó, nació, excursió, cigró...*

Però és oberta en els casos següents:

- Mots com ara: *això, allò, açò, anticòs, arròs, bocagròs, capgròs, caragròs, de debò, a l'engròs, espòs, però, rebò, regròs, repòs, retrò, semitò, talòs, terròs* (substantiu)...
- Participis dels compostos del verb **cloure**: *conclòs, desclòs, exclòs, reclòs, inclòs, enclòs...*
- Alguns noms propis: *Ambròs, Besòs, Bolòs, Seròs...*

b. En els mots plans i esdrúixols

En la majoria de mots plans i esdrúixols accentuats, la –o és oberta: *dipòsit, sòcol, rònc, còpia, pseudònim, colònia, sòcia, quilòmetre...*

Cal recordar els casos següents en què la –o és tancada:

- L'infinitiu **córrer** i els seus compostos: *descórrer, concórrer, incórrer, recórrer, socórrer, transcórrer...*
- Les formes verbals del verb **ésser**: *fóra, fórem, fóssim, fóssiu...*
- Els mots: *estómac, furóncol, escórpora, fórmula, góndola, pólvora, tómbola, tórtora...*
- Alguns noms propis: *Gósol, Sóller...*

4. Observacions sobre la síl·laba tònica d'alguns mots

Són aguts

alfil	elit	iber	quilogram
ampit	fabril	interval	radar
cautxú	fluor	linier	subtil
centigram	futbol	mil·ligram	timpa
ciclop	handbol	misanthrop	tiquet
criquet	hoquei	oboè	xandall
decagram	hostil	policrom	xassís
decigram	humit	poliglot	zenit

Són plans

acne	decalitre	magnetòfon	tèrmit
aeròlit	decilitre	metamorfosi	termòstat
aeròstat	dinamo	mil·lilitre	tèxtil
alvèol	electròlit	mimesi	torticoli
amoníac	etíop	míssil	uníson
anemone	exegesi	monòlit	víking
apoplexia	folíol	nuclèol	zulu
atmosfera	gramòfon	omòplat	
auriga	guru	paraplegia	
austríac	hematòcrit	policíac	
cardíac	hidrosfera	quadriga	
centilitre	intèrfon	rèptil	
conclave	ionosfera	sinergia	
consola	karate	tèrmit	

Les formes del present, tant d'indicatiu com de subjuntiu i imperatiu, dels verbs acabats en **-iar**: *estudio, copio, pronuncia, estudiï, canviïs, pronunciïn...*

I els noms propis: *Àneu, Ankara, Cèrber, Dídac, Èdip, Espàrtac, Kíev, Mali, Marràqueix, Ucraïna...*

Són esdrúixols

antropofàgia	gàmeta	rubèola
arèola	màrqueting	termòmetre
aurèola	metàstasi	tríode
càtode	mètopa	vàlua
demagògia	mil·límetre	
díode	olimpíada	
diòptria	període	
èczema	pneumònia	
elèctrode	pròpolis	
ènema	quàdriceps	

I els noms propis: *Àrtemis, Àtila, Barcino, Bàssora, Cíbele, Etiòpia, Hèlsinki, Himàlaia, Ítaca, Míkonos, Sàhara, Tàrraco, Úmbria...*

Paraules amb dues possibilitats d'accentuació

- Compostos amb **-edre**: *decaedre – decàedre; poliedre – políedre*
- I les paraules: *antílop – antílop; dòmino – dominó; imbècil – imbecil; pèrit – perit; repòrter – reporter; saxòfon – saxofon; xòfer – xofer...*

5. L'accent diacrític

<p>Bé, béns: riquesa; adverbí <i>Ho faig pel teu bé. Béns immobles</i></p>	<p>Be, bens: xai, nom de la lletra b <i>Un ramat de bens. Confon les bes i les pes</i></p>
<p>Déu: divinitat, déus <i>Creure en Déu. Els déus grecs.</i> Però s'escriuen sense accent els compostos i derivats d'aquests mots: maredeu, adeu</p>	<p>Deu, deus: nombre; font; verb <i>deure</i> <i>Cinc i cinc fan deu. Una deu termal. Em deu diners.</i></p>
<p>És: verb <i>ser</i> o ésser <i>El meu pare és metge.</i></p>	<p>Es: pronom feble, article salat, plural de e <i>Això es fa de seguida. Tanca es cavall. Fa unes es molt elegants.</i></p>
<p>Mà: part del cos (plural: mans) <i>Dona'm la mà. Té les mans fredes.</i></p>	<p>Ma: possessiu <i>Ma mare</i></p>
<p>Més: quantitatiu <i>En vull més. Tinc més anys que tu. Les sumes s'indiquen amb un més entre les xifres.</i></p>	<p>Mes: període de l'any; conjunció; possessiu <i>El mes de gener. Va dir que ho faria, mes no ho farà. Mes ties.</i></p>
<p>Món: univers; però mons, rodamon <i>La fi del món. Ha fet la volta al món. Crea mons imaginaris.</i></p>	<p>Mon: possessiu <i>Mon pare.</i></p>
<p>Pèl, pèls: vellositat (però: repel, contrapel...) <i>Un pèl de la barba. No té pèls a la llengua.</i></p>	<p>Pel, pels: contracció (per + el / per + els) <i>Passa pel pont. Van pels carrers.</i></p>
<p>Què: interrogatiu, exclamatiu, relatiu, nom masculí (plural quès) <i>El martell amb què han picat. Què dius? Observa què passa. Què has dit! Ja em diràs el què. Vull conèixer tots els quès d'aquest assumpte.</i></p>	<p>Que: relatiu àton, conjunció, quantitatiu <i>El vestit que portes. Em sembla que plou. Diu el que li convé. Que bonic!</i></p>
<p>Sé: verb <i>saber</i> <i>No ho sé.</i></p>	<p>Se: pronom <i>No se sap res.</i></p>
<p>Sí, sí: afirmació, nom <i>Sí, és cert. Sí que vindrà. Va respondre amb un sí sec. S'aprova la proposta per quaranta sís contra sis nos.</i></p>	<p>Si: conjunció; pronom reflexiu; nota musical, nom <i>No vindré si plou. Si que triga! Un quintet en si menor. Dos sis bemolls. Duia un infant dins el si.</i></p>
<p>Sòl, sòls: superfície; però: entresol, subsol... <i>Un sòl fèrtil. Aquesta planta es fa en sòls sorrencs.</i></p>	<p>Sol, sols: astre; adjectiu; verb <i>soler</i>, adverbí <i>La llum del sol. Clau de sol. La Via Làctia conté bilions de sols. Es troba molt sol. Us deixem sols.</i></p>
<p>Són: verb <i>ser</i> <i>Tots són amics meus.</i></p>	<p>Son: el fet o les ganes de dormir; possessiu <i>Té un son tranquil. Tinc molta son. Son pare.</i></p>
<p>Té: verb <i>tenir</i></p>	<p>Te: infusió; nom de la t; pronom feble</p>

Té molta sort. Té , el llibre que em vas demanar.	Una tassa de te . Uns tes molt aromàtics. En aquest mot falta una te . No te la portaré.
Ús : acció d'usar Fes ús del teu dret.	Us : pronom, plural de <i>u</i> (nom de la lletra) Us estimo molt. Fa unes enes que semblen us .
Vós : tractament Parlen de vós .	Vos : pronom feble Vestiu- vos . Déu vos guard.

1. Accentueu, si cal, els mots següents:

a) capgros	d) de debo	g) terros (subst.)	j) zenit
b) xarleston	e) reptil	h) comite	k) karate
c) polvora	f) marqueting	i) guru	l) cautxu

2. Trieu l'opció correcta:

- **després / després**
 - _____ enviaré el correu als meus alumnes.
 - Ho dóna tot; és molt _____ .
- **marqués / marquès**
 - Si en Messi _____ un gol, encara guanyarien.
 - Es van reunir tota la noblesa de la zona: el comte, el _____ i el duc.
- **seré / serè**
 - Fa un dia magnífic: calmat i _____.
 - Demà _____ a Banyoles tot el dia.
- **cóc / coc**
 - Aquest _____ és massa dolç.
 - No sé on és el carbó de _____.

3. Accentueu, si cal, els topònims següents:

a) Munic	d) el Ripolles	g) el Tibet
b) Aneu	e) els Carpats	h) Avinyo
c) Sant Adria de Besos	f) Gandia	i) Cardedeu

4. Classifiqueu els mots següents segons que siguin aguts, plans o esdrúixols i

Aguts	Plans	Esdrúixols

accentueu-los si és necessari.

amoniac, acne, alfil, iber, interval, etiop, viking, interfon, catode, rubeola, tiquet, xandall, omoplat, oboe, periode, soviet, poliglòt, conclave, letargia, radar

5. Escriviu els accents i les dièresis als mots de les frases següents que n'hagin de dur.

- a) Ves al zoo amb en Pepet a veure l'os que acaba d'arribar d'Ucraina.
- b) En Raul es de Mora d'Ebre, pero ara es ven tots els seus bens perque es vol comprar un entresol a Zuric.
- c) Que vols que et digui? De que serviria esbrinar el motiu per que no li han donat el premi?
- d) La noticia a que us referieu va ocrorrer anit; la Lluisa m'ho acaben de dir.
- e) En Didac ara unta les rodes amb seu i despres vol anar a portar mores als seus nets.
- f) L'Espartac es fisicoquimic i no se per que sempre te eczemes a la pell.
- g) Aquest austriac sembla que estudiï molt; tanmateix, no te'n refiis dels que sempre miren de reull.
- h) Si Deu vol, quan l'Eulalia s'hagi recuperat de la pneumonia, l'operaran de la medul·la.

6. Poseu els accents i les dièresis que falten en les frases que teniu a continuació, extretes del llibre *Nuvolades*, de J. Roig Raventós:

- a) El brivall agafa sense respondre una codina, la posa a la fona que duia penjada i la feu brunzir a l'aire quiet del mati.
- b) L'Alexandre traullava entre les soques de la ribera com un espia traïdor.
- c) Era la mare de mossen Josep, que poruga i recelosa, deia baixet: "Deu me perdoni si penso mal... pero aquest home no m'agrada" i se senya esborronada, recordant la tragedia que feren passar els lladres que feia poc van entrar a una esglésiaveina.
- d) Calia fer un canvi. Ara, una amistat petita li fora un consol. Els cants i les rialles dels masovers arribaven a la seva oïda com onades de retrets que el colgaven de mica en mica.
- e) El proïme, per a ell, era la seva sang, i el poble, tota la seva família. Estimava i era estimat. Posseïa la ciència d'agrair, tan rara entre els homes.
- f) Mare de Deu! Qui em feia embolicar?... Ara sí que no se que fer! Estic perdut! He tingut ben poc seny. Ves que em costava delatar en Rata al batlle, i ell hauria fet justícia... Mare de Deu, quina atzagaiada!
- g) Ungit per la ingenuïtat de la predicació, se senti petit, petit com un infant. S'emociona com una vellarda i romangué assegut, mentre els pagesos eixien del temple.
- h) Abans de néixer el seu infant, la veïa garrar amb en Quirze. Després, un nuvolatapéit la privava de mirar enrere; tot ho havia oblidat.

7. Poseu els accents i les dièresis que falten en el fragment que teniu reproduït a continuació, extret de la novel·la *El quincorn*, de Miquel de Palol.

L' enamorament avança a salts i a batzegades. Després de períodes d'irresponsabilitat letàrgicament feliços, apartats d'interioritzacions dramàtiques, un dia un sobresalt descobreix que l'aparent bonança no era sinó l'acumulació de carregues i verins que haviend'esclatar a major glòria de l'insomni, la pèrdua de la gana i l'inallunyable endolciment del nus de l'estomac, i els placids desitjos i atencions recents adquireixen de cop les abruptes profunditats i els vertigensferestecs que t'empenyen a la reinterpretació sobtada dels fets anteriors aparentment tan benignes, intranscendents, accessoris.

(...) Ella no va venir mai més amb el penjoll del primer dia, i a partir de les evasives quan jo li demanava per la peça en qüestió, vaig deduir la deliberació més ferma rere aquell somriure distret. I es que enfront dels exabruptes del meu maleït retraïment, l'única forma de timidesa que ella es permetia era l'elegància i la fredor obscurament segada dels seus ulls deixava clares les direccions prohibides de la meua insistència que, ja no se si per sort o per desgràcia, com que no afectaven els aspectes irremeiablement plaents de la nostra relació ara que, a més, les dues o tres SuKiangs que se succeïen en els meus pensaments, en les meves converses amb ella i tot el que venia després cada cop eren més la mateixa, i era precisament l'última la que devorava les altres, aviat van deixar de preocupar-me quan la tenia davant.

■ Els diftongs

A cada vocal hi correspon una síl·laba, fora de pocs casos en què una síl·laba correspon a més d'una vocal: diftongs i *u* darrere *q* i *g* seguida de vocal (evidentment, quan *iu* són consonants van amb la vocal o les vocals següents: **iaia**, **fèieu**, **uadi**, **veuen**).

Diftongs	<i>u</i> darrere <i>q</i> i <i>g</i> + vocal
au, eu, iu, ou, (uu),* ai, ei, (ii),* oi, ui,	qua, qüe, qui, quo, gua, güe, güi, guo, guai, qüeu
jaure , duus , xai , niu , noi , treu .	quadern , paraigüer , guaitem , obliquieu .

* N'hi ha pocs casos; només en persones d'algun verb (*uu*) i dialectalment (*ii*).

■ Norma general

La dièresi es posa sobre les vocals *i* i *u*.

La funció de la dièresi és indicar	que es pronuncia la <i>u</i> davant de <i>e</i> i <i>i</i> quan és precedida de <i>q</i> i <i>g</i> .	llengüeta , aqüífer , terràqüia , seqüela , pingüí .
	que una seqüència de vocals que formaria diftong no en forma.	saüc , estudiï , amoïnar , aïllada , diürètica , veïnatge .
	que una <i>i</i> o una <i>u</i> que per la situació a la paraula serien consonants són vocals.	reduïa , maleïes , conduïa , agraïen .

- Per tant, **no té la funció d'accentuar**.
- Si accent i dièresi coincideixen en una mateixa lletra, **té preferència l'accent**.

reduïem, **suís** (diferent de *suï*s, forma del verb *suar*), **agraïssiu**, **lluïssim**.

■ Excepcions

No es posa dièresi, encara que no hi hagi diftong, en els quatre casos següents:

1. En els compostos amb prefix acabat en vocal (fora de *reüll*, *reïra* i les formes del verb *reeixir*, com *reïxo*, *reïx*).

reunió, reincidir, contraindicació, coincidència.

2. En les terminacions llatines *-us* i *-um*.

Màrius, linòleum, aquàrium, contínuum.

3. En els sufixos *-isme* i *-ista* (els acabaments de *proïsme* i *lluïsme* no són sufixos).

egoisme, altruista, arcaisme.

4. En les terminacions de gerundi, infinitiu, futur i condicional dels verbs de la tercera conjugació (acabats en *-ir*).

agraint, conduir, lluiran, beneiríem.

(Extret de: <http://www.uoc.edu/serveilinguistic/criteris/ortografia/dieres.html>)

1. Alguns dels mots següents han de dur dièresi i/o accent:

veina	peuc	coissor	cruilla
paisos	oida	beneit	heroïna
ruïna	cocaina	xemeneia	empaitar
increïble	atribuïble	guitarra	raïm
guerra	gratuit	altruïsta	frequència
paisatge	reull	aigües	quocient
tenia	aguait	oir	reduïa
antigues	Pasqua	Suïssa	suis
maleïr	intuïció	ambigüitat	fortuït
llengua	succeïr	posseïdor	maleït
llengueta	arruïnar	egoïsmes	aiguera
aqüeducte	lingüística	conduït	eloqüent
proïsmes	questio	peuc	questionari
lingüista	lingüística	paraigua	paraigüer

2. Completa els buits amb la forma que hi correspongui del verb entre parèntesi:

Vol que (canviar) jo la roda del cotxe.

Confio que ells mateixos (anunciar) l'esdeveniment.

En Joan va explicar que abans no (pair) bé alguns aliments.

És important que tu (actuar) amb naturalitat.

Es van detenir a la Bisbal dues persones que (conduir) beguts i sense carnet.

Hi ha ordres perquè tothom (evacuar) l'edifici aquest matí.

Per evitar que l'aparell (avariar-se), cal posar-hi oli.

El dia de l'accident, la Maria (conduir) temeràriament.

Convé que tots junts..... (negociar) amb el director el nou conveni.

Convé que el delegat sindical (negociar) amb l'empresa.

3. Escriu l'accent i la dièresi als mots de les frases següents que n'hagin de dur:

En Marius traduia de l'ucraines al català.

La Lluïsa toca l'harmonium molt bé.

En Lluís fa un programa diürn a la radio, produït per la BBA.

Agraint-li la seva invitació, els saludem cordialment.

No ho hem entès tot, però n'hem deduït el sentit.

Tenia la intuïció que era la llet homogeneïtzada el que li produïa cremor d'estomac.

L'empresari arruïnàt se suïcida el mes passat.

Diuen que encara han reduït més el pressupost d'enguany.

La festa no fou tan lluida com s'esperava.

Creïa que els astres influïen sobre el destí dels homes.

Estan construint una residència per a ancians.

Coïa la verdura amb aigua mineral.

No duïa el carnet de conduir i, per això, el guardia el volia arrestar.

Avui han detingut diverses persones que feien contraban de cocaïna.

Han ordenat que evacuïn tota la cruïlla afectada